

1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10	1. Johdanto		2
11	1.1. Ylioppilaskunnan yhdenvertaisuustyön lähtökohdat		2
12	1.1.1. Syrjintä		2
13	1.1.2. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo		2
14	1.1.3. Osallisuus		2
15	1.2. Avainkäsitteet ja toimijatasot		3
16	1.2.1. TYY		3
17	1.2.2. Yliopisto		4
18	1.2.3. Opiskelijayhteisö ja opiskelijajärjestöt		4
19	2. Ikä		5
20	TYY ja järjestöt		6
21	3. Vakaumus		6
22	TYY		6
23	Opiskelijajärjestöt		8
24	Yliopisto		9
25	4. Vammaisuus ja terveydentila		9
26	TYY		10
27	Opiskelijajärjestöt		11
28	5. Sukupuoli		15
29	TYY		16
30	Yliopisto		16
31	6. Seksuaalinen suuntautuminen		17
32	TYY ja järjestöt		17
33	7. Monikulttuurisuus ja kieli		18
34	TYY		18
35	Yliopisto		19
36	8. Perheellisyys		20
37	TYY		20
38	9. Muut henkilöön liittyvät syyt		16
39	TYY ja järjestöt		16
40	10 Ohjelman arviointi, seuranta ja päivitys		16
41	TYY ja järjestöt		16
42	11. Liitteet		17
43	Liite 1	Yhdenvertaisuussanasto	23
44	Liite 2	Hyödyllisiä internet-sivustoja	
45		lisätiedon hankkimista varten	27
46	Liite 3	Alayhdistystoimijan vinkkilista	
47		syrjinnänvastaisen toiminnan kehittämiseksi	29
48	Liite 4	Saavutettava tapahtuma – nopea muistilista	
49		yhdistystoimijalle	31
50	Liite 5	Häirintäyhdyshenkilöt	33
51	Liite 6	Esimerkki yhdenvertaisuusohjelman seuranta-	34
52		raportista	
53			
54			

55 1. JOHDANTO

56

57 Turun yliopiston ylioppilaskunnan yhdenvertaisuusohjelman lähtökohta on tavoitella
58 yhdenvertaisesta ylioppilaskunnasta, jossa kaikki ovat samanarvoisia iästään, vakaumuksestaan,
59 vammastaan, terveydentilastaan, sukupuolestaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan, etnisestä
60 taustastaan, äidinkielestään, perhetilanteestaan tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta.
61 Päävastuu yhdenvertaisuusohjelman toteuttamisesta on TYYn hallituksella ja toimiston
62 henkilökunnalla, mutta myös ylioppilaskunnalla laajemmin: yhdenvertaisuusohjelmaa toteuttava
63 TYY ei ole pelkkä organisaatio, vaan yhteisö, jonka eri tasoille ohjelma antaa tavoitteita ja keinoja
64 yhdenvertaisen ylioppilaskunnan toteuttamiseksi.

65

66 Tämä yhdenvertaisuusohjelma on TYYn edustajiston hyväksymä kuvaus ylioppilaskunnan
67 yhdenvertaisuustyön tavoitteista. Ohjelma tarkentaa ylioppilaskunnan poliittisen linjapaperin
68 yhdenvertaisuuslinjauksia. Ylioppilaskunnan, alayhdistysten, yliopiston ja opiskelijayhteisön
69 tasoille jaettuna ohjelma listaa tavoitteita ja toimenpiteitä ohjelman toteuttamiseksi.

70

71 1.1. YLIOPPILASKUNNAN YHDENVERTAISUUSTYÖN LÄHTÖKOHDAT

72

73 1.1.1. SYRJINTÄ

74

75 Syrjintä on ihmisten eriarvoista kohtelua sillä perusteella, että he kuuluvat johonkin
76 väestöryhmään, esimerkiksi tunnustavat tiettyä uskontoa tai kuuluvat seksuaalivähemmistöön.
77 Syrjintää voi olla yksittäinen sana tai tilanne, tai se voi olla seurausta yhteiskunnan rakenteista.
78 Syrjinnän kokeminen on aina hyvin subjektiivista.

79

80 Kaikki erilainen kohtelu ei ole syrjintää: Yhdenvertaisuuslain mukaan sallittua on sellaisten
81 henkilöiden positiivinen erityiskohtelu, joiden katsotaan olevan vaikkapa alkuperänsä, ikänsä tai
82 sosiaalisen asemansa vuoksi erityisen suojelun tarpeessa. Jokaisella yksilöllä on oikeus olla oma
83 itsensä joutumatta syrjinnän kohteeksi. Tämän ohjelman tavoitteena olevassa TYYssä toimitaan
84 määrätietoisesti kaikkien syrjivien rakenteiden poistamiseksi ja tunnistaa prosessit, jotka
85 saattaisivat johtaa tällaisten rakenteiden syntymiseen.

86

87 1.1.2. YHDENVERTAISUUS ja TASA-ARVO

88

89 Yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja turvaamiseksi on Suomessa laadittu useita lakeja ja
90 sopimuksia. Kansallisten lakien lisäksi Suomi on sitoutunut moniin yhdenvertaisuutta edistäviin
91 kansainvälisiin sopimuksiin. Suomen perustuslain mukaan yhdenvertaisuuden periaate viittaa sekä
92 syrjinnän kieltoon että ihmisten tasa-arvoisuuteen lain edessä. Tasa-arvolaki, yhdenvertaisuuslaki,
93 rikoslaki ja työlainsäädäntö tarkentavat syrjinnän kieltoa eri elämänalueilla. Tasa-arvosuunnittelu
94 ja -toiminta ovat Suomen eri korkeakouluissa hyvin eri tasolla ja tämä asettaa opiskelijat
95 kansallisesti eriarvoiseen asemaan suhteessa toisiinsa. TYYssä tunnistetaan Turun yliopiston tasa-
96 arvotyön tilanne, ja edistetään tätä työtä yliopistolla.

97

98 1.1.3. OSALLISUUS

99

100 Osallisuudessa on kysymys itsestään selvästä kaikkien tasa-arvoisesta mukaan ottamisesta,
101 kaikkien vaikutusmahdollisuuksien mahdollistamisesta sekä moninaisuuden arvostamisesta.
102 Osallisuuden vastaparina voidaan pitää osattomuutta, joka kuvaa yksilön jäämistä ulkopuolelle
103 yhteiskunnassa ja yhteisössä tärkeinä pidetyistä asioista. TYYssä huomioidaan kaikkien
104 kuntalaisten mahdollisuudet toimia ylioppilaskunnassa, yliopistolla, opiskelijajärjestöissä ja
105 laajemmin opiskelijayhteisössä. Osallisuus pitää sisällään esimerkiksi ylioppilaskunnan
106 toimintojen saavutettavuuteen ja esteettömyyteen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet.

107

108

109 1.2.AVAINKÄSITTEET ja TOIMIJATASOT

110

111 Tässä ohjelmassa lähestytään yhdenvertaista TYYtä yhdenvertaisuuslaista johdettujen
112 avainkäsitteiden (ikä, vakaumus, vammaisuus, terveydentila, sukupuoli, seksuaalinen
113 suuntautuminen, etnisyys, kieli, perheellisyys ja muut henkilöön liittyvät syyt), ja niiden alle
114 ryhmiteltyjen neljän toimijatason kautta. TYYn, yliopiston, opiskelijajärjestöjen ja -yhteisön
115 tasoilla on kuvattu ohjelman tavoitteet, toimenpiteet, vastuut ja tavoitteen toteutumisen
116 arvioinnissa käytettävät mittarit. Tavoitteiden on tarkoitus olla konkreettisia, saavutettavissa olevia
117 maaleja, joihin pääseminen tekee ylioppilaskunnasta yhdenvertaisemman toimintaympäristön.
118 Toimenpiteet kuvaavat mahdollisimman konkreettisella tasolla sitä, mitä asioita tekemällä näihin
119 tavoitteisiin päästään. Vastuut ja arvoinnit kuvaavat niitä tahoja, joiden ohjelma edellyttää tätä
120 toimintaa tekevän ja asian etenemistä seuraavan. Arvioijan ja toimenpiteen vastuutahon välillä on
121 vuorovaikutusta myös vuosittaisten arviointien välillä.

122

123 1.2.1. TYY

124

125 Turun yliopiston ylioppilaskunnassa toimii taustaltaan erilaisia työntekijöitä ja
126 luottamustehtävissä toimivia henkilöitä. TYYn haasteena on huomioida erilaiset toimijat uusia
127 rekrytoitaessa ja vanhoja toimijoita tuettaessa. Työpaikkana ja yhteisönä TYY on tasa-arvoinen.
128 Paras tapa edistää tätä tavoitetta on tasa-arvoajattelun valtavirtaistaminen. Valtavirtaistamisen
129 ideana on ottaa tasa-arvoajattelu käyttöön kaikessa TYYn toiminnassa, ja tätä kautta poistaa
130 epätasa-arvoisia rakenteita ja toimintatapoja. Oman toimintansa lisäksi TYY vaikuttaa
131 yhdenvertaisemman yhteiskunnan kehitykseen.

132

133 TYYn kaikessa päätöksenteossa otetaan huomioon päätösten mahdolliset tasa-arvovaikutukset ja
134 päätöksenteon avoimuudella taataan kaikkien kuntalaisten tasa-arvoiset vaikutusmahdollisuudet.
135 Valtavirtaistaminen edellyttää hyvää tiedonkulkua ja aktiivista tiedottamista ja keskustelua.

136

	Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Arviointi
1.	TYY on yhteisö, jonka kaikki jäsenet kokevat olevansa yhdenvertaisia	Hallituksessa on yhdenvertaisuusvastaava.	Hallituksen puheenjohtaja	Edustajisto
2.		Yhdenvertaisuusohjelman toteutumista arvioidaan vuosittain.	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava	Hallitus
3.		Eri toimijoita tuetaan yhdenvertaisuusohjelman toimenpiteitä toteutettaessa.	Hallituksen puheenjohtaja Edustajiston puheenjohtaja	Saavutettavuustyöryhmä
4.	Jokainen TYYn toimistolla työskentelevä tuntee yhdenvertaisuusohjelman sisällön, ja miten edistää sen tavoitteita omalla osa-alueellaan.	Järjestetään yhdenvertaisuuskoulutus keväisin kaikille toimijoille.	Päsihteeri, häirintäyhdys henkilöt, luottamushenkilöt	Hallitus
5.	TYY kuulee jäsenistön ääntä yhdenvertaisuuden toteutumisesta	TYYn nettisivuilla on yhdenvertaisuuden palautelomake, jonka	Hallitus	Saavutettavuustyöryhmä

	ylioppilaskunnassa	avulla voi antaa palautetta hallituksen yhdenvertaisuusvastaavalle (tässä ohjelmassa esitettyjen teemojen puitteissa). Palaute voi koskea myös yliopistoa.		
6.	TYY vaikuttaa yhdenvertaisemman yhteiskunnan kehitykseen.	TYY osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun yhdenvertaisuusasioista.	Edustajisto Hallitus	Hallituksen puheenjohtaja Edustajiston puheenjohtaja

137
138
139
140
141
142

1.2.2. YLIOPISTO

TYY seuraa ja vaikuttaa aktiivisesti yhdenvertaisuussuunnitteluun yliopiston piirissä, ja osallistuu yliopiston tasa-arvo ohjelman toteuttamiseen.

	Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Arviointi
7.	TYY osallistuu yliopiston yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman tekemiseen	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava osallistuu yliopiston tasa-arvotyöryhmän toimintaan.	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava	Saavutettavuustyöryhmä
8.	TYY seuraa, kuinka tasa-arvosuunnittelu toteutuu yliopistolla.	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava osallistuu yliopiston tasa-arvotyöryhmän toimintaan.	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava	Saavutettavuustyöryhmä

143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155

1.2.3. OPISKELIJAYHTEISÖ ja OPISKELIJAJÄRJESTÖT

Opiskelijatoimintaa tarkasteltaessa huomataan usein, että toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa lähtökohtana ovat jonkinlaisen keskiverto-opiskelijan lähtökohdat ja tarpeet. Lähemmin tarkasteltuna havaitaan kuitenkin nopeasti, että keskiverto-opiskelijoita ei oikeastaan ole olemassa, vaan vaikkapa opiskelijoiden mahdollisuudet osallistua opiskelijajärjestöjen toimintaan vaihtelevat suuresti esimerkiksi oman taustan, varallisuuden ja sukupuolen mukaan. TYYssä pidetään tärkeänä, että opiskelijayhteisössä huomioidaan kuntalaisten erilaiset tarpeet, ja että tämä erilaisuus huomioidaan toiminnassa kaikilla tasoilla. Opiskelijayhteisössä toimiessaan TYY tiedostaa, että opiskeluaikana omaksutut käytännöt ja ajattelumallit vaikuttavat opiskelijoiden kautta yhteiskunnassa laajasti tulevinä vuosikymmeninä.

	Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Arviointi
9.	TYY kannustaa järjestöjä yhdenvertaisuussuunnit teluun.	Kannustetaan alayhdistyksiä nimeämään yhdenvertaisuusvastaavat ja tekemään keskustelemaan yhdenvertaisuusasioista jäsenistön ja toimijoiden kesken.	Hallituksen yhdenvertais uusvastaava ja alayhdistysva staava	Saavutettavuustyör yhmä
10.	Pohditaan, mikä on ominaista järjestön toimintakulttuurille. Kenelle on helppoa toimia järjestössä? Kenelle ei? Miten edellytyksiä voidaan parantaa?	TYY järjestää alayhdistyksille yhdenvertaisuuskoulutuks en vuosittain.	Hallituksen yhdenvertais uusvastaava ja alayhdistysva staava	Saavutettavuustyör yhmä

156

157 2. IKÄ

158

159 Pojittelun, tytöttelyn - iän perusteella tehtyjen oletusten pätevyydestä tai pätemättömyydestä voisi
160 helposti ajatella koskevan vain nuoria tai työuransa loppupäässä olevia ikäluokkia. Ikä on
161 kuitenkin syrjäntäperuste, joka voi koskea minkä tahansa ikäisiä ylioppilaskuntatoimijoita ja
162 opiskelijoita. Ikään liittyy paljon ennakkoluuloja ja asenteita, joita on ylioppilaskunnassa hyvä
163 tunnistaa esimerkiksi henkilövalintoja tehtäessä ja erilaisten toimijoiden kanssa asioitaessa. Vaikka
164 ylioppilaskuntaa yleensä pidetään nuorten aikuisten yhteisönä, on syytä muistaa, että
165 opiskelijoiden keski-ikä on 26 vuotta ja joukkoon mahtuu kaiken ikäisiä opiskelijoita.

166

167 TYYllä on työnantajana vastuu kantaa huolta eri-ikäisten työntekijöiden hyvinvoinnista. TYYssä
168 arvostetaan eri-ikäisten ihmisten kokemusta ja hiljaista tietoa. TYYssä kiinnitetään huomiota
169 hiljaisen tiedon siirtymiseen kokeneilta työntekijöiltä seuraajille ja koko organisaatiolle. Eri-ikäiset
170 ihmiset vahvuuksineen ja heikkouksineen muodostavat moninaisen ylioppilaskuntayhteisön.
171 TYYssä ikää ei piiloteta, vaan erilaisten toimijoiden erilaiset vahvuudet otetaan avoimesti
172 ylioppilaskunnan käyttöön. TYY pitää huolta, että eri-ikäisten opiskelijoiden tarpeet huomioidaan
173 yliopistolla.

174

175

176 TYY ja JÄRJESTÖT
177

	Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Arviointi
11.	Opiskelijayhteisöön otetaan mukaan kaikki uudet opiskelijat ikään katsomatta.	Huomioidaan kaikenikäiset opiskelijat TYYn toimintaa suunniteltaessa.	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava ja alayhdistysvastaava	Saavutettavuustyöryhmä
12.	Huomioidaan eri ikäiset opiskelijat tuutorointia suunniteltaessa.	Kannustetaan tuutoreita ja alayhdistyksiä huomioimaan eri ikäiset – esimerkiksi vanhemmat opiskelijat tuutoroinnin ja orientaatioviikkojen toiminnan aikana.	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava ja alayhdistysvastaava	Saavutettavuustyöryhmä

178
179 3. VAKAUMUS
180

181 Ihmisillä on monenlaisia vakaumuksia: uskonnollisia, yhteiskunnallisia, poliittisia ja eettisiä.
182 Perustuslaki takaa vapauden vakaumukseen ja sen harjoittamiseen, oikeuden tunnustaa ja
183 harjoittaa uskontoa sekä oikeuden kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan.
184 Perusoikeuksiin kuuluu myös mielipiteen- ja sananvapaus. Syrjiminä vakaumuksen perusteella
185 on laissa kiellettyä. Yhtä kiellettyä on myös oman syrjivän käytöksen perusteella
186 vakaumuksella.

187
188 TYY on toimintaympäristö, jossa erilaiset ihmiset ja vakaumukset kohtaavat. Kaikilla
189 ylioppilaskunnan toimintaan osallistuvilla on oikeus ilmaista vakaumuksiaan tai tunnustaa
190 uskontoa. Yhtä lailla jokaisella on oikeus olla tunnustamatta vakaumusta. Kaikkien vakaumukset
191 ovat TYYssä keskenään tasa-arvoisia riippumatta siitä, mikä valtavirran toimijoiden vakaumus on.
192 TYYn ilmapiiri erilaisia vakaumuksia kohtaan on avoin, ja kaikki vakaumukset ovat yhtä
193 tervetulleita. Yliopistoyhteisössä ei tule hyväksyä ihmisen elämäntavojensa arvojen
194 loukkaamista tai syrjintää vakaumuksen perusteella.

195
196 TYY
197

	Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Arviointi
13.	Yliopistoyhteisössä ei syrjitä vakaumuksen perusteella.	Tiedotuksessa huomioidaan, ettei erilaisista vakaumuksista puhuta loukkaavasti.	Hallituksen puheenjohtaja Edustajiston puheenjohtaja Pääsihteeri	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava
14.		Kaikkien näkökannat tulevat kuulluksi ja huomioiduksi, eikä niitä ohiteta vakaumuksen	Hallituksen puheenjohtaja Edustajiston	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava

		perusteella.	puheenjohtaja Pääsihteeri	
15.		Asiat ja ideologiat keskustelevat TYYssä tasavertaisessa dialogissa.	Hallituksen puheenjohtaja Edustajiston puheenjohtaja Pääsihteeri	Hallituksen yhdenvertaisuusvas taava
16.		Tiedostetaan, että uskonnollisessa tai poliittisessa vähemmistössä toimiminen on haastavaa ja luodaan käytäntöjä, joiden avulla jokainen saa ilmaista oman mielipiteensä.	Hallituksen puheenjohtaja Edustajiston puheenjohtaja Pääsihteeri	Hallituksen yhdenvertaisuusvas taava
17.		Asiakirjojen ja esitysten valmistelu on avointa.	Hallituksen puheenjohtaja Edustajiston puheenjohtaja Pääsihteeri	Hallituksen yhdenvertaisuusvas taava
18.		Työntekijöiden rekrytoinnissa ei huomioida poliittista tai yhteiskunnallista vakaumusta.	Hallituksen puheenjohtaja Edustajiston puheenjohtaja Pääsihteeri	Hallituksen yhdenvertaisuusvas taava

201 OPISKELIJAJÄRJESTÖT
202

	Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Arviointi
19.	Yliopistoyhteisössä ei syrjitä vakaumuksen perusteella.	Puututaan syrjintään, jos siitä on viitteitä.	Kaikki toimijat	Hallituksen alayhdistysvastaava
20.		Tiedotuksessa huomioidaan, ettei kenenkään vakaumuksesta puhuta loukkaavasti.	Kaikki toimijat	Hallituksen alayhdistysvastaava
21.		Kaikkien näkökannat tulevat huomioiduiksi, eikä niitä ohiteta vakaumuksen perusteella.	Kaikki toimijat	Hallituksen alayhdistysvastaava
22.		Uskonnollisiin tilaisuuksiin osallistuminen tai osallistumatta jättäminen on sosiaalisesti mahdollista.	Tapahtumien suunnittelijat	Hallituksen alayhdistysvastaava
23.		Tilaisuuksien ruokatarjoiluissa huomioidaan ruokavaliot myös osallistujien vakaumusten perusteella.	Tapahtumien suunnittelijat	Hallituksen alayhdistysvastaava
24.		Panostetaan päihteettömien tapahtumien suunnitteluun ja järjestämiseen.	Tapahtumien suunnittelijat	Hallituksen alayhdistysvastaava
25.		Tapahtumien järjestämisessä otetaan huomioon päihteettömyys.	Tapahtumien suunnittelijat	Hallituksen alayhdistysvastaava

203
204

205 YLIOPISTO
206

	Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Arviointi
26.	Mahdollistetaan hiljentyminen ja oman uskonnon harjoittaminen yliopistolla.	Yliopisto järjestää ja ylläpitää kampuksella tiloja, joissa on mahdollisuus hiljentyä kesken päivän. Tiloissa on mahdollista harjoittaa yhteisiä rukoushetkiä.	Hallituksen yhdenvertaisuusvas taava	Hallituksen puheenjohtaja

207

208 4. VAMMAISUUS, TERVEYDENTILA

209

210

211 Terveen ja sairaan määritelmät määräytyvät osittain kulttuurisesti, eikä niiden raja ole aina selvä ja
212 yksiselitteinen. Jokainen yksilö on sairas jossakin elämänvaiheessa ja on tällöin toimintakyvytön
213 hetkellisesti. Toisaalta pitkäaikaissairas henkilö saattaa olla hyvinkin toimintakykyinen. On
214 olemassa sairauksia ja terveydentiloja, jotka saattavat herättää ennakkoluuloja, mikä johtaa
215 pahimmillaan syrjintään. Myös ihmisen sairaushistoria saattaa aiheuttaa ennakkoluuloja.

216

217 Pitkäaikaissairaus ja vammaisuus ovat ihmisen elämään merkittävästi vaikuttavia asioita. Fyysinen
218 toimintaympäristö on harvoin suunniteltu niin, että se olisi saavutettava riippumatta siitä, miten ja
219 millä eri ihmiset siinä liikkuvat. Sosiaaliseen ympäristöön sopeutuminen voi olla myös erittäin
220 haastavaa vallitsevien asenteiden ja ennakkoluulojen vuoksi. Sosiaalisten normien täyttäminen on
221 terveydentilaltaan poikkeavalle henkilölle haaste. Rakenteellisella tasolla vammaisiin ja
222 pitkäaikaissairaisiin suhtaudutaan usein marginaaliryhmänä, jonka tarpeita huomioidaan vain
223 resurssien ja ajan riittäessä. Vammaisten ja pitkäaikaissairaiden kokema syrjintä on usein
224 rakenteellista ja asenteellista, ja siksi siihen on vaikeaa puuttua.

225

226 Nuoruus on monien aikuisiän mielenterveyshäiriöiden tyypillinen alkamisikä. Tavallisimpia
227 psyykkisiä häiriöitä ovat tässä elämänvaiheessa ahdistuneisuus-, mieliala- ja päihdehäiriöt.
228 Erityisesti peli- ja nettiriippuvuuksien osuus nuorilla aikuisilla on kasvussa.
229 Korkeakouluopiskelijoista 28 % kärsii psyykkisistä vaikeuksista. Yleisimpiä ongelmia ovat jatkuvan
230 ylirasituksen kokeminen, itsensä kokeminen onnettomaksi ja masentuneeksi, tehtäviin
231 keskittymisen vaikeudet sekä valvominen huolien takia (YTHS: Korkeakouluopiskelijoiden
232 terveystudkimus, 2012).

233

234 Mielenterveyden häiriöt ovat ylivoimaisesti suurin opiskelukykyyneen vaikuttava ongelma. Ehyt,
235 toimiva persoonallisuus on opiskelijan psyykkisen työkyvyn keskeinen elementti.
236 Yliopistoyhteisöön integroituminen ja siihen kuulumisen tunne ovat edellytyksiä opiskelukyvylle.
237 TYY pitää jäsentensä hyvinvoinnin kannalta tärkeänä, että erilaiset ihmiset voivat tulla
238 opiskelijayhteisön jäseniksi, ja että tämä yhteisö kannustaa hyviin opiskelukäytäntöihin ja auttaa
239 jaksamaan. TYY haluaa luoda kannustavan ja hyvän opiskelijayhteisön, jonka jäsenet tukevat
240 toisiaan vaikeissa tilanteissa, ja ovat valppaita ja aktiivisia huolehtimaan toistensa hyvinvoinnista
241 ja huomaamaan toimintakyvyn heikentymisen TYY haluaa vaikuttaa siihen, että laadukkaaseen
242 terveydenhoitoon hakeutuminen ja pääsy on mahdollisimman helppoa ja oikea-aikaista.

243

244 Saavutettavuus, osallisuus, yhdenvertaisuus ja esteettömyys mahdollistavat erilaisten ihmisten
245 täysivaltaisen mahdollisuuden osallistua ylioppilaskunnan ja yliopistoyhteisön toimintaan.
246 Johanna Penttilän tutkimuksen ”Hitaasti, mutta varmasti? Saavutettavuuden edistyminen

247 yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa 2000-luvulla” (2010) mukaan haasteena korkeakouluissa
248 on erityisesti lukihäiriöisten ja mielenterveyden ongelmien kanssa kamppailevien opiskelijoiden
249 huomiointi. Penttilän mukaan moninaisuuden arvostaminen hakee vielä jalansijaa, mikä näkyy
250 esimerkiksi muiden kuin valtavirtaan kuuluvien opiskelijoiden ohitetuksi tulemisen ja
251 ulkopuolisuuden kokemuksina. Tutkimuksen tulosten perusteella korkeakouluissa tarvitaan
252 saavutettavuuden kehittämistyötä vielä niin sosiaalisen, psyykkisen kuin fyysisenkin ympäristön
253 osalta.

254
255 TYY
256

	Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Arviointi
27.	TYYn toimijajoukko huolehtii omasta ja toistensa henkisestä hyvinvoinnista.	TYYläiset tutustuvat toisiinsa.	Hallitus, työntekijät, valiokunnat, edustajisto	Pääsihteeri ja hallituksen puheenjohtajat
28.		Toimijat ovat kiinnostuneita toistensa kuulumisista ja tarjoavat tukea toisilleen.	Hallitus, työntekijät, valiokunnat, edustajisto	Pääsihteeri ja hallituksen puheenjohtajat
29.		Työmääriä arvioidaan kriittisesti ja töitä priorisoidaan. Työmäärän arviointi suoritetaan säännöllisesti ennen kehityskeskusteluita.	Hallitus, työntekijät, valiokunnat, edustajisto	Pääsihteeri ja hallituksen puheenjohtajat
30.		Ei kilpailla siitä, kuka tekee eniten töitä tai parasta jälkeä.	Hallitus, työntekijät, valiokunnat, edustajisto	Pääsihteeri ja hallituksen puheenjohtajat
31.		Kynnys pyytää apua on matala.	Hallitus, työntekijät, valiokunnat, edustajisto	Pääsihteeri ja hallituksen puheenjohtajat
32.	TYYn jäsenistö voi hyvin.	TYY kasvattaa jäsentensä tietoisuutta yhteistyössä YTHS:n kanssa monipuolisista terveydenhuolto-palveluista.	Hallitus, työntekijät, valiokunnat, edustajisto	Pääsihteeri ja hallituksen puheenjohtajat

257

258 OPISKELIJAJÄRJESTÖT

	Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Arviointi
33.	Opiskelijat voivat hyvin.	Jäsenistöä tiedotetaan myös kolmannen sektorin tarjoamista hyvinvointia edistävästä palveluista.	Hallitus, työntekijät, valiokunnat, edustajisto	Pääsihteeri ja hallituksen puheenjohtajat
34.	TYYN tilat ovat saavutettavia ja esteettömiä.	TYYN omien tilojen esteettömyyttä parannetaan erityisesti kirjaston osalta	Edunvalvontaan osallistuvat toimijat	Saavutettavuustyöryhmä
35.		Tilojen esteettömyydestä tiedotetaan selkeiden opaskylttien avulla	Edunvalvontaan osallistuvat toimijat	Saavutettavuustyöryhmä
36.		Kaikessa rakentamiseen, remontointiin ja tilasuunnitteluun vaikuttavassa työssä painotetaan esteettömyyssäädöksiä noudattamista	Edunvalvontaan osallistuvat toimijat	Saavutettavuustyöryhmä
37.		Ryhdytään keräämään palautetta kampuksen ja ylioppilaskunnan tiloista koskien niiden saavutettavuutta.	Hallituksen yhdenvertaisuuksivastaava	Saavutettavuustyöryhmä
38.	Unican ravintolat ovat saavutettavia ja henkilökunnalla on valmiuksia toimia vammaisopiskelijoiden palvelemiseksi.	Saavutettavuustyöryhmä ja ravintolavalio kunta tuottavat materiaaleja ravintoloiden henkilökunnan tueksi.	Saavutettavuustyöryhmä, ravintolavalio kunta	Hallituksen puheenjohtajat
39.		Ravintoloihin muodostetaan yhtenäiset jonotus- ja palautejärjestelmät.	Ravintolavalio kunta	Hallituksen puheenjohtajat
40.	Opiskelija-asumisessa erityisryhmät huomioidaan läpileikkaavasti.	Ylioppilastalojen remointi- ja tilasuunnittelussa kiinnitetään huomiota saavutettavuuteen. Tämä toteutetaan konsultoimalla saavutettavuustyöryhmää.	Pääsihteeri, hallituksen puheenjohtaja	Saavutettavuustyöryhmä
41.		Opiskelija-asumiseen liittyvässä vaikutustyössä painotetaan erityisryhmien huomiointia ja esteettömyyttä.	Hallituksen sopovastaava, TYSn hallituksen opiskelijajäsenet	Hallituksen puheenjohtaja

	Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Arviointi
42.	Järjestöissä ylläpidetään hyviä opiskelukulttuurin käytäntöjä.	Ainejärjestöt järjestävät opiskelua tukevaa toimintaa, kuten lukupiirejä ja kirjapalveluja.	Ainejärjestöt oimijat, hallopedit, tuutorit	TYYN hallituksen sopo-, kopo- ja alayhdistysvastaavat
43.		Opiskeluympäristöä parannetaan aktiivisesti yhteistyössä yliopiston kanssa.	Ainejärjestöt oimijat, hallopedit, tuutorit	TYYN hallituksen sopo-, kopo- ja alayhdistysvastaavat
44.	Yliopistoyhteisö on saavutettava ympäristö.	Järjestöjen edunvalvonnassa kiinnitetään huomiota opiskelutilojen esteettömyyteen.	Ainejärjestöt oimijat, hallopedit, tuutorit	TYYN hallituksen sopo-, kopo- ja alayhdistysvastaavat
45.	Järjestöissä ylläpidetään hyviä opiskelukulttuurin käytäntöjä.	Uudet opiskelijat tutustutetaan hyvin opiskeluympäristöön ja sen käytäntöihin.	Ainejärjestöt oimijat, hallopedit, tuutorit	TYYN hallituksen sopo-, kopo- ja alayhdistysvastaavat
46.	Järjestöjen kulttuuri on vastaanottavainen monenlaisia ihmisiä kohtaan.	Perinteiden toteuttamisessa huomioidaan opiskelijoiden erilaiset taustat ja tottumukset.	Alayhdistystoimijat	TYYN hallituksen alayhdistysvastaava
47.		Järjestötoimintaan hakeutuminen tehdään helpoksi esimerkiksi luomalla matalan kynnyksen projektipestejä.	Alayhdistystoimijat	TYYN hallituksen alayhdistysvastaava
48.		TYY järjestää alayhdistystoimijoille saavutettavuus- ja yhdenvertaisuuskoulutusta.	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava	Hallituksen alayhdistysvastaava
49.		Alayhdistyksissä ei painosteta päihteiden käyttöön. Päihteisiin ei tule viitata merkittävänä osana opiskelijakulttuuria.	Alayhdistysten puheenjohtajat, tuutorit ja sopovastaavat	TYYN hallituksen alayhdistys- ja sopovastaavat

50.		Yksittäisten opiskelijoiden tietoisuutta erilaisuuden kohtaamisesta ja yhdenvertaisuudesta lisätään. Orientaatioluennoilla puhutaan saavutettavuudesta.	Tuutorit, tuutorointikoordinaattori	Hallituksen tuutorivastaava
51.	Järjestötoimijoiden jaksamisesta ja hyvinvoinnista huolehditaan.	Kiinnitetään huomiota vapaaehtoistyön kuormittavuuteen, ja toimijat antavat toisilleen vertaistukea.	Hallituksen alayhdistysvastaava	Puheenjohtajien neuvosto
52.		Alayhdistystoimijat vaihtavat keskenään hyviä käytäntöjä, työtapoja ja virkistäytymiskäytäntöjä.	Hallituksen alayhdistysvastaava	Puheenjohtajien neuvosto
53.	Järjestöissä ylläpidetään hyviä opiskelukulttuurin käytäntöjä.	Hankaliksi tiedettyihin kursseihin tarjotaan lisämateriaaleja ja ryhmämuotoista opiskelua.	Ainejärjestöt, koposektori, hallopedit, tuutorit	Hallituksen sopo- ja alayhdistysvastaavat

261
262
263
264

YLIOPISTO

	Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Arviointi
54.	Yliopisto on saavutettava ja esteetön ympäristö.	Kaikessa rakentamisessa, remontoinnissa ja tilasuunnittelussa noudatetaan esteettömyyssäädöksiä.	Edunvalvontaan osallistuvat toimijat	Pääsihteeri, saavutettavuustyöryhmä
55.		Opiskelun tukipalveluista tehdään saavutettavia selkeän tiedotuksen avulla.	Edunvalvontaan osallistuvat toimijat	Hallituksen sopo- ja viestintävastaava, saavutettavuustyöryhmä
56.		Kampusalueen kaikkien kylttien tulee olla joko kohokylttejä tai niissä tulee olla pistekirjoitusta.	Edunvalvontaan osallistuvat toimijat	Saavutettavuustyöryhmä
57.		Julkisten tilojen ovet, kuten WC:t ja luentosalien ovet, tulee merkitä joko kohokyltein tai pistekirjoituksella, ja merkinnästä tulee selvitä	Edunvalvontaan osallistuvat toimijat	Saavutettavuustyöryhmä

		myös oven aukeamissuunta.		
58.		Kylteissä tulee olla selkeät värikontrastit.	Edunvalvontaan osallistuvat toimijat	Saavutettavuustyöryhmä
59.		Rakennuksiin tehdään käyttäjäarvio saavutettavuudesta rakentamisen ja remontoinnin käyttöönottotarkastuksessa.	Edunvalvontaan osallistuvat toimijat	Saavutettavuustyöryhmä
60.	Kaikki kampusalueen kyltit ovat saavutettavia vuoteen 2016 mennessä.	Nykyisten kylttien saavutettavuus tulee kartoittaa.	Saavutettavuustyöryhmä	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava
61.	Erilaisten oppijoiden tukipalveluihin panostetaan.	Lisätään tuntuvasti resursseja erilaisten oppijoiden tukemiseen.	Edunvalvontaan osallistuvat toimijat	Sosiaalipoliittinen asiantuntija ja hallituksen sopovastaava, koposektori
62.		Oppimis- ja lukivaikeuksista kärsivien palvelupolku rakennetaan toimivaksi.	Edunvalvontaan osallistuvat toimijat	Sosiaalipoliittinen asiantuntija ja hallituksen sopovastaava
63.		Yliopisto-opettajat kannustavat opiskelijoita hakeutumaan lukitesteihin huomatessaan viitteitä oppimisvaikeuksista.	Edunvalvontaan osallistuvat toimijat	Sosiaalipoliittinen asiantuntija ja hallituksen sopovastaava, koposektori
64.		Opiskelijavalinnoissa ja hakuinfossa tuodaan selkeästi esille, että erilaiset oppijat huomioidaan esimerkiksi valintakokeen erityisjärjestelyillä.	Edunvalvontaan osallistuvat toimijat	Sosiaalipoliittinen asiantuntija ja hallituksen sopovastaava, koposektori
65.		Opintopsykologien resursseja lisätään.	Edunvalvontaan osallistuvat toimijat	Sosiaalipoliittinen asiantuntija ja hallituksen sopovastaava
66.	Koulutus on järjestetty	Opetusmateriaalit, opetusohjelmat ja muut	Edunvalvontaan	Sosiaalipoliittinen asiantuntija ja

	saavutettavasti.	opetukseen liittyvät tiedot ilmoitetaan yhtenäisessä muodossa ja mahdollisimman selkeästi. Vältetään monimutkaisia taulukoita ja hyödynnetään esimerkiksi erittäin saavutettavaa Moodle 2:ta.	osallistuvat toimijat	hallituksen sopovastaava
67.		Yliopiston intran saavutettavuuteen panostetaan erityisen paljon.	Edunvalvontaan osallistuvat toimijat	Sosiaalipoliittinen asiantuntija ja hallituksen sopovastaava
68.		TYY laatii tiedekunnille yhtenäisen ohjeistuksen materiaalien saavutettavuuden parantamiseksi ja kannustaa opetushenkilökuntaa toimimaan ohjeistuksen mukaisesti.	Hallituksen yhdenvertaisuus- ja kopovastaavat, saavutettavuustyöryhmä	Hallituksen sopovastaava
69.		Hankitaan opiskelijoiden käyttöön tietokone, jossa on valmiiksi asennetut apuohjelmat myös näkö- ja kuulovammaisille. Laite voi olla lainattavissa TYYn kansliasta tai yliopiston kirjastosta. Laitteita voi olla useampia, ja ne voisivat olla kannettavia.	Pääsihteeri	Sosiaalipoliittinen asiantuntija ja hallituksen sopovastaava
70.		Hankitaan TYYn ja alayhdistysten käyttöön liikuteltava induktiosilmukka.	Pääsihteeri	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava

265

266 5. SUKUPUOLI

267

268 Sukupuoli on iso osa ylioppilaskunnassa toimivien henkilöiden identiteettiä, ja vaikuttaa laajasti
269 siihen, miten toimimme arjessamme yliopistolla, järjestöissä ja opinnoissamme. Sukupuoli on
270 perinteisesti jaettu kahtia mies- ja naissukupuoleen, jotka eivät kuitenkaan nykyisen käsityksen
271 valossa vastaa todellisuutta: sukupuoli on biologisia lähtökohtia suurempi sosiaalinen
272 kokonaisuus.

273

274 Vaikka monet kokevatkin samaistuvansa mies- tai nais-sukupuoleen, on huomioitava, että erot
275 ”miesten” ja ”naisten” sisällä ovat suuria. Lisäksi on henkilöitä, jotka eivät samaistu mihinkään
276 sukupuoleen. Ei ole tarkoituksenmukaista tehdä henkilöstä oletuksia sukupuolen perusteella, ja

277 sukupuolittuneita käsityksiä henkilön ominaisuuksista tulee järjestelmällisesti tuoda esille ja
278 purkaa.

279
280 TYYssä annetaan tilaa pohtia omaa sukupuoltaan ja sen ilmaisemista tai ilmaisematta jättämistä
281 vailla pelkoa leimaantumisesta tai syrjinnästä. Sukupuolittuneiden rakenteiden purkamiseksi
282 ylioppilaskunnassa arvioidaan tehtyjen päätösten sukupuolivaikutuksia, ja asiasta järjestetään
283 toimijoille koulutusta. TYYn poliittisen linjapaperin mukaan ylioppilaskunnan hallinnossa ja
284 opiskelijaedustajien valinnassa noudatetaan sukupuolipariteettia, eli pyrkimystä siihen, että
285 hallinnossa on sekä miehiä, että naisia vähintään 40%. Linjapaperissa todetaan kuitenkin myös,
286 että pariteetista voidaan poiketa, mikäli hakijoiden välillä on huomattava pätevyysero. Lisäksi tämä
287 kirjaus on alisteinen kirjaukselle, jonka mukaan hallinnon opiskelijaedustusta valittaessa
288 kiinnitetään huomiota ensisijaisesti tiedekuntien ja oppiaineiden edustukseen toimielimessä ja
289 sukupuoli- ja vuosikurssijakaumaan vasta toissijaisesti. TYY kantaa vastuuta sukupuolten välisestä
290 tasa-arvosta esittäessään edustajia yliopistohallintoon ja kouluttaessaan heitä.

291
292 TYY
293

	Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Arviointi
71.	TYYssä sukupuolet ovat tasavertaisessa asemassa	Huomioidaan eri sukupuolten edustus valittaessa henkilöitä eri toimielimiin.	Hallituksen yhdenvertais uusvastaava	Saavutettavuustyöryhmä
72.		Hallituksen ja edustajiston pöytäkirjoihin tehdään merkintä, mikäli sukupuolipariteettia ei noudateta.	Hallituksen puheenjohtaja Edustajiston puheenjohtaja	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava
73.	TYYllä on yksinkertainen ja selkeä linjaus sukupuolipariteetin soveltamisesta hallinnonopiskelijaedustajien valintaan.	Edustajisto arvioi poliittisen linjapaperin kirjausten tarkoituksenmukaisuuden.	Edustajisto	Edustajiston puheenjohtaja
74.		Seurataan puheenvuorojen jakaantumista kokouksissa.	Hallituksen yhdenvertais uusvastaava	Saavutettavuustyöryhmä
75.	Valtavirtaistetaan sukupuolinäkökulmaa.	Järjestetään edustajistolle sukupuolivaikutusten arviointia päätöksenteossa tukeva koulutus.	Edustajiston puheenjohtaja	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava
76.		Toimiston henkilöstölle järjestetään suvauskoulutus.	Pääsihteeri	Hallitus

294
295
296 YLIOPISTO

297

	Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Arviointi
77.	Seurataan ja tuetaan sukupuolen tasa-arvon toteutumista yliopistossa.	Seurataan sukupuolten tasa-arvon toteutumista valintakokeissa, opetuksen järjestämisessä ja arvioinnissa.	Tasa-arvotyöryhmän opiskelijajäsenet	Hallitus
78.		Tuetaan yhdenvertaisuusalalla tehdyn tutkimuksen hyödyntämistä yliopiston yhdenvertaisuustyössä.	Tasa-arvotyöryhmän opiskelijajäsenet	Hallitus
79.	Vaikutetaan sukupuolittuneiden tilojen poistumiseen yliopistolta.	Selvitetään onko yliopistolla sukupuolittuneita tiloja, kuten vessoja tai lastenhoitotiloja, ja vaikutetaan niiden muuttamiseksi sukupuolineutraaleiksi.	Tasa-arvotyöryhmän opiskelijajäsenet	Hallitus
80.	Jokaisessa oppiaineessa on sukupuolittuneisuutta käsittelevää opetusta.	TYY kartoittaa, miten laajasti sukupuolittuneisuutta käsittelevää opetusta on ja vaikuttaa siten, että tätä opetusta olisi tarjolla kaikilla aloilla.	Hallituksen kopovastaava	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava

298

299 6. SEKSUAALINEN SUUNTAUTUMINEN

300

301 Ylioppilaskunnassa on seksuaaliselta suuntautumiseltaan monenlaisia ihmisiä. Osa määrittelee
302 itsensä heteroiksi, homoiksi, lesboiksi, biseksuaaleiksi tai aseksuaaleiksi ja osa ei koe mitään näistä
303 sanoista kuvaaviksi tai halua määritellä itseään. On myös huomattava, että eri ihmisille
304 seksuaalinen suuntautuminen tarkoittaa eri asioita yhteisistä käsitteistä huolimatta. Seksuaalinen
305 identiteetti ei ole myöskään pysyvä, vaan se saattaa vaihdella eri elämäntilanteissa ja -vaiheissa.
306 Jokaisella ihmisellä on oikeus valita, kertooko seksuaalisesta suuntautumisestaan. Niin
307 kertomiseen kuin kertomatta jättämiseen tulee olla mahdollisuus.

308

309 Kulttuurissamme on yhä vahva käsitys halusta vastakkaiseen sukupuoleen. Yhteiskunnassa ja myös
310 yliopistoyhteisössä on pitkään elänyt hetero-olettamus, jonka mukaan heteroseksuaalisuus on
311 yleinen normi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kohtaama syrjintä on usein epäsuoraa,
312 jolloin sen osoittaminen voi tuntua vaikealta. Ei-heteroseksuaalien kohtaama syrjintä ilmenee
313 usein vihamielisenä ilmapiirinä, halventavana vitsailuna tai poissulkemisena. TYYssä on avoin
314 ilmapiiri, jossa kaikki ovat tasa-arvoisia seksuaalisesta suuntautumisestaan riippumatta. Avoimeen
315 ilmapiiriin kuuluu asiallinen keskustelu ja tietoisuuden lisääminen seksuaalisuuden
316 moninaisuudesta.

317

318 TYY ja JÄRJESTÖT

319

	Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Arviointi
81.	Rohkaistaan keskusteluun seksuaalisuuden moninaisuudesta.	Sopotapaamisissa keskustellaan asiasta, ja vaihdetaan käytäntöjä seksuaalisuuden monimuotoisuuden kohtaamisesta alayhdistysten toiminnassa.	Hallitus	Hallituksen puheenjohtaja
82.	Samaa sukupuolta olevien pariin osallistuminen opiskelijatapahtumiin on normaali asia, ei poikkeustapaus.	TYYN tapahtumia järjestettäessä huomioidaan kaikki erilaiset parit esimerkiksi plaseerauksessa.	Hallitus	Hallituksen puheenjohtaja

320

321 7. MONIKULTTUURISUUS ja KIELI

322

323 TYY on yhteisö, jonka jäsenet voivat erota toisistaan kielen, uskonnon, alkuperämaan tai kulttuurin
324 perusteella erilaisiin etnisiin taustoihin. Yliopistoyhteisössämme opiskelee ihmisiä hyvin erilaisilla
325 taustoilla ja kokemuksilla.

326

327 Rasismi on toimintaa, jossa ihmisen ulkonäön, fyysisten piirteiden, kansanluonteen, kielen tai
328 kulttuurin erilaisuudella oikeutetaan eriarvoinen kohtelu ja syrjintä. Rasismi ilmenee pelkoina,
329 ennakkoluuloina, asenteellisena ilmapiirinä, tai negatiivisina huomautuksina etnisistä ryhmistä,
330 maahanmuuttajista tai ulkomaalaisista. Etnisiä vähemmistöjä pilkkaavat vitsit ovat myös rasismia.
331 Kansainvälisten opiskelijoiden asemaa selvittäneessä tutkimuksessa (Kärki; 2005) 25 % Turun
332 yliopistossa opiskelevista ulkomaalaisista tutkinto-opiskelijoista kertoi kohdanneensa
333 opiskeluaikanaan rasismia. Eniten rasismia kohtasivat afrikkalaiset opiskelijat. SYLin teettämässä
334 kansainvälisiä tutkinto-opiskelijoita koskeneessa selvityksessä (Anna Niemelä; 2008) yksi viidestä
335 opiskelijasta kertoi kokeneensa ulkopuolelle jätetyksi tai ulkopuolisena kohdelluksi tulemisen
336 kokemuksia yliopistoyhteisössä.

337

338 Ylioppilaskunta huomioi kaikessa toiminnassaan monikulttuurisuuden ja erilaisuuden
339 arvostaminen sekä rasististen asenteiden vastustaminen. TYYn tuleekin pyrkiä edistämään
340 kulttuurista tietoisuutta, joka voidaan nähdä rasismin vastapainona. Kulttuurisen tietoisuuden
341 kehittyminen luo pohjaa vuorovaikutukselle eri kulttuuritaustoista tulevien ihmisten kesken.
342 Kulttuurinen tietoisuus sisältää ajatuksen, että henkilö tuntee oman itsensä ja oman
343 kulttuuritaustansa, pystyy tunnistamaan niitä kulttuurisia koodeja, jotka ohjaavat omia ajatuksia,
344 asenteita, uskomuksia ja käytöstä ja ymmärtää etteivät oma kulttuuri ja omat arvot ole ainoita
345 oikeita.

346

347 Turun yliopistossa opiskelee vuosittain noin kaksituhatta kansainvälistä opiskelijaa, joista lähes
348 kaikki ovat TYYn jäseniä. Tulevaisuudessa kansainvälisyys tulee olemaan entistä tärkeämpi osa
349 yliopistoyhteisöä, sillä Turun yliopiston strategisena tavoitteena on lähivuosien aikana lisätä
350 merkittävästi kansainvälistä opiskelija- ja henkilöstövaihtoa. TYYn velvollisuus on ottaa huomioon
351 kansainväliset opiskelijat kaikessa toiminnassaan ja pyrkiä integroimaan heidät osaksi
352 yliopistoyhteisöä. Yhteisöllisyyden tunne edellyttää erityisesti hyvää tiedonkulkua. Näin ollen
353 englanninkielinen viestintä ylioppilaskunnan perusasioista on oleellisen tärkeää.

354

355 Ylioppilaskunta tarjoaa kv-opiskelijoille samat palvelut kuin suomalaisillekin opiskelijoille.
356 Ulkomaalaisille opiskelijoille voidaan mahdollisuuksien mukaan tarjota myös erikoisesti heitä
357 varten suunniteltuja palveluita, jotka edistävät integroitumista suomalaiseen opiskelijaelämään ja
358 yhteisöön. Kansainvälisyys koskettaa koko ylioppilaskuntaa, ja kaikki tuntevat sen tärkeäksi.

359

360 TYY ja JÄRJESTÖT
361

	Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Arviointi
83.	TYYssä vallitsee kaikkia kunnioittava ja avoin kulttuuri, joka edistää kulttuurista tietoisuutta.	TYY kannustaa toiminnallaan kulttuurien kohtaamiseen ja suvaitsevaisuuteen.	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava	Kv-valiokunta Hallituksen kv-vastaava.
84.		TYYssä puututaan kaikkeen ilmenevään rasismiin.	Kaikki toimijat	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava
85.		TYY kannustaa toimintansa ja ilmapiirinsä kautta maahanmuuttajiin kohdistuviin asenteisiin ja ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden viihtymiseen ja sopeutumiseen ja yhteisöllisyyden tunteeseen.	Kaikki toimijat	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava
86.	TYYn toiminta on myös niiden jäsenten saavutettavissa, jotka eivät osaa suomea.	Viestintä perusasioista tapahtuu myös englannin kielellä.	kaikki toimijat	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava Hallituksen kv-vastaava
87.		TYYn parissa toimiville järjestöille järjestetään koulutusta monikulttuurisuudesta ja kansainvälisyydestä.	Hallituksen kv-vastaava	Kv-valiokunta Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava
88.		TYYn viralliset asiakirjat käännetään englanniksi.	Hallituksen kv-vastaava	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava
89.		TYYn alayhdistykset tiedottavat toiminnastaan myös englanniksi.	Hallituksen alayhdistysvastaava Hallituksen kv-vastaava	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava

365 YLIOPISTO
366

	Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Arviointi
90.	Opinnot tukevat moninaisuuden ja monikulttuurisuuden ymmärtämistä.	Kotikansainvälisyyttä edistetään tavoitteellisesti.	Hallituksen kv-vastaava	Kv-valiokunta
91.	Yliopistoyhteisö on oikeudenmukainen ja tukee kv-opiskelijoiden integroitumista tiedeyhteisöön.	Yliopisto huolehtii, että kansainvälisillä opiskelijoilla on käytettävissään riittävät tukitoimet ja palvelut.	Hallituksen kv-vastaava	Kv-valiokunta
92.		Kv-opiskelijoiden tuutorointiin ja orientaatioon panostetaan.	Hallituksen tuutorvastaava Hallituksen kv-vastaava	Kv-valiokunta
93.		Yliopistolla on riittävästi laadukasta englanninkielistä kurssitarjontaa ympäri vuoden.	Hallituksen koulutuspoliittinen vastaava Hallituksen kv-vastaava	Kv-valiokunta
94.		Yliopistolla on riittävästi suomen kielen opetusta.	Hallituksen kv-vastaava Hallituksen koulutuspoliittinen vastaava	Kv-valiokunta

367

368 8. PERHEELLISYYS

369

370 Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksen (2012) mukaan korkeakouluopiskelijoista 8,6 %:lla
371 on lapsia. Perheellisiä opiskelijoita on kaiken ikäisiä, ja heidän elämäntilanteensa ovat moninaisia.

372

373 Ylioppilaskunnan työntekijän ja aktiivin on voitava sovittaa yhteen työ, vapaa-aika, opiskelu ja
374 perhe-elämä. Raskaus tai äitiys-, isyys-, tai vanhempainloma ei vaikuta määräaikaisen työsuhteen
375 pituuteen. Työhön rekrytoitaessa henkilöitä ei saa asettaa eri asemaan raskaudesta,
376 vanhemmuudesta tai perhehuoltovelvollisuudesta johtuen. TYY kannustaa kaikkia
377 työntekijöitään käyttämään vanhempainvapaan täysmittaisena.

378

379 Työajan joustoihin tulee suhtautua myönteisesti silloin, kun hoivavelvollisuudet niin vaativat.
380 Työntekijöitä ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan työtehtävien jakautumisessa, palkitsemisessa tai
381 työssä etenemisessä hoivavelvollisuuksien takia. Velvollisuuksiin voi kuulua lastenhoidon lisäksi
382 esimerkiksi ikääntyvien vanhempien hoiva.

383

384 Yhteiskunnan ja yliopiston järjestelmät eivät tue perheen ja opiskelun yhdistämistä. Perheelliset
385 opiskelijat kamppailevatkin usein ajankäytön haasteiden kanssa sekä risteilevät epäselvässä
386 tukiviidakossa. Joustamattomat opiskeluiden suoritusmahdollisuudet sekä riittämättömät osa-
387 aikaiset lastenhoitopalvelut ovat suuria haasteita perheellisten opiskelijoiden elämässä ja voivat
388 pitkittää opintoaikoja tai ajaa opiskelijan keskeyttämään opintonsa.

389

390 TYY

391

	Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Arviointi
95.	Perheelliset opiskelijat pystyvät osallistumaan ylioppilaskunnan toimintaan ja sovittamaan yhteen opiskelun, perheen, työn ja vapaa-ajan.	Perheellisten osallistuminen tapahtumiin mahdollistetaan järjestämällä toimintaa vaihtelevina ajankohtina ja vähennetään tapahtumien alkoholikeskeisyyttä.	Hallituksen sopovastaava	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava
96.		Edistetään yliopisto-opintojen ja joustavien suoritusmahdollisuuksien lisäämistä, kuten tenttiakvaariota ja kotitenttimahdollisuutta.	Hallituksen sopo ja kopovastaavat	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava
97.		TYY edistää joustavia päivähoitomahdollisuuksia.	Hallituksen sopovastaava	Hallituksen yhdenvertaisuusvastaava
98.		TYYn toimistolle hankitaan potta.	Pääsihteerit	Hallituksen puheenjohtaja

392

393 9. MUUT HENKILÖÖN LIITTYVÄT SYYT

394
395 Ylioppilaskunta ottaa toiminnassaan huomioon jäsentensä erilaiset taloudelliset tilanteet.
396 Ylioppilaskunnan on voitava palvella kaikkia jäseniään heidän varallisuustilanteestaan
397 riippumatta.

398
399 TYYn jäseniä opiskelee Turun yliopiston yksiköissä Turussa, Porissa, Raumalla ja Salossa.
400 Ylioppilaskunta varmistaa yhdenvertaisten jäsenpalveluiden saatavuuden kaikilla
401 opiskelupaikkakunnilla. TYYssä pidetään huoli, että filiaaleissa opiskelevilla jäsenillä ja
402 alayhdistyksillä on mahdollisuus järjestää toimintaa Porissa, Raumalla ja Salossa.

403
404 TYY ja JÄRJESTÖT
405

	Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Arviointi
99.	Opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua opiskelijatoimintaan opiskelupaikkakunnasta ja varallisuudesta riippumatta.	Tapahtumia suunniteltaessa otetaan huomioon, että osallistumismaksu ei saa olla kenellekään este.	Hallituksen opiskelijakulttuurivastava	Hallituksen yhdenvertaisuusvastava
100.		Filiaaleihin mahdollistetaan TYYn jäsenpalveluiden saatavuus.	Pääsihteerijärjestöasiantuntija	Hallituksen alayhdistysvastava

406
407
408
409 10. OHJELMAN ARVIOINTI, SEURANTA ja PÄIVITYS
410

411 Yhdenvertaisuusohjelman toteutumista arvioidaan vuosittain seurantaraportilla. Raportin
412 hyväksyy hallitus, ja sen perusteella tehdään tarvittaessa esityksiä projekteiksi
413 toimintasuunnitelmaan. Raportissa arvioidaan myös yhdenvertaisuusohjelman ulkopuolelta tulleet
414 ohjelman tavoitteita edistäneet toimenpiteet.

415
416 TYY
417

	Tavoite	Toimenpide	Vastuu	Arviointi
101.	Yhdenvertaisuusohjelma kehittää ylioppilaskuntaa kohti yhdenvertaista TYYtä.	Laaditaan yhdenvertaisuusohjelman seurantaraportti, jonka perusteella tehdään nostoja toimintasuunnitelmaan.	Hallitus	Edustajisto
102.	Yhdenvertaisuusohjelman tavoitteiden	Hallitus ja edustajisto tutustuvat yhdenvertaisuusohjelman	Hallitus	Edustajisto

	toteutumista seurataan.	seurantaraporttiin.		
--	-------------------------	---------------------	--	--

418

419 11. LIITTEET

420 Liite 1 Yhdenvertaisuussanasto

421 Liite 2 Hyödyllisiä internet-sivustoja lisätiedon hankkimista varten

422 Liite 3 Alayhdistystoimijan vinkkilista syrjinnän vastaisen toiminnan kehittämiseksi

423 Liite 4 Muistilista esteettömän tapahtuman järjestäjälle

424 Liite 5 Häirintäyhdyshenkilöt

425 Liite 6 Esimerkki yhdenvertaisuusohjelman seurantaraportista

426 **LIITE 1**

427 ***Yhdenvertaisuussanasto***

428

429 **Aseksuaalisuus**

430 Aseksuaalisuudessa yksilö ei koe seksuaalista vetovoimaa ketään kohtaan sukupuolesta
431 riippumatta.

432

433 **Biseksuaalisuus**

434 Biseksuaalisuutta luonnehtii kyky tuntea romanttista, eroottista ja seksuaalista vetoa miehiä ja
435 naisia kohtaan.

436

437 **Epäsuora (välillinen) syrjintä**

438 epäsuoraa syrjintää on tilanne, jossa henkilö joutuu erityisen epäedulliseen asemaan muihin
439 nähden näennäisesti puolueettoman säännöksen, perusteen tai käytännön vuoksi ilman, että
440 toiminnalle on olemassa hyväksyttävä tavoite. Välillistä syrjintää on muun muassa se, jos
441 työhönotossa edellytetään täydellistä suomen kielen taitoa, vaikka se ei työn tekemisen kannalta
442 ole välttämätöntä.

443

444 **Esteettömyys**

445 Esteettömyys tarkoittaa periaatetta, jonka mukaan rakennettu ympäristö ja infrastruktuuri sekä
446 laitteet, ohjelmistot ja palvelut ovat mahdollisimman saavutettavat toimintarajoitteisen henkilön
447 näkökulmasta. Esteettömyysperiaatteella pyritään selviytymiseen ilman apuvälineitä. Esteettömyys
448 sisältää myös oletuksen poistamista vaativan esteen olemassa olosta: kun puhutaan palveluista,
449 viestinnästä, sosiaalisesta tai psyykkisestä ympäristöstä tai toiminnasta, on tarkoituksenmukaista
450 puhua *saavutettavuudesta*.

451

452 **Saavutettavuus**

453 Saavutettavuudella tarkoitetaan periaatetta ja käytäntöjä, joiden mukaan erilaiset palvelut,
454 psyykinen ympäristö ja sosiaalinen vuorovaikutus, strategiat ja politiikat ovat eri tavoin toimivien
455 henkilöiden, esimerkiksi vammaisten ja erilaisten oppijoiden, yhtäläisesti saavutettavissa.
456 Saavutettavuus ei ole jonkin esteen olemassaoloa, kuten sen rinnakkaiskäsite esteettömyys, vaan
457 saavutettava vaihtoehto on sinällään helposti lähestyttävä, esimerkiksi sähköinen
458 oppimisympäristö.

459

460 **Hetero-olettamus**

461 Vallitseva näkemys siitä, että heteroseksuaalisuus on yleinen normi.

462

463 **Heteronormatiivisuus**

464 Heteronormatiivisuus on ajattelutapa, jonka mukaan maailmassa ajatellaan olevan vain
465 kahdenlaisia ihmisiä – naisia ja miehiä – ja ettei ihminen voisi olla molempia yhtä aikaa. Tähän
466 ajattelutapaan sisältyy myös oletus tai toive kaikkien yksilöiden heteroseksuaalisuudesta. Miesten
467 heteroseksuaalisen miehisyyden ja naisten heteroseksuaalisen naiseuden ajatellaan johtuvan
468 biologiasta tai luonnosta. Muunlaisten seksuaalisuuksien tai sukupuolten olemassaolo kielletään,
469 tai niitä pidetään heteroseksuaalisuutta ja kaksinapaista sukupuolijärjestystä huonompina.

470

471 **Homofobia**

472 Homofobia kuvaa ihmisten ja yhteiskunnan negatiivisia asenteita tai toimia
473 homoseksuaaleja kohtaan. Se on eräänlainen yleistermi kaikelle homokielteisyydelle.

474

475 **Homoseksuaalisuus**

476 Homoseksuaalisuus on sitä, että yksilö virittyy romanttisesti, eroottisesti ja / tai seksuaalisesti
477 pääsääntöisesti samaa sukupuolta olevaan ihmiseen. Homoilla arkikielessä tarkoitetaan usein
478 miehistä pitäviä miehiä, naisista pitävistä naisista taas käytetään nimitystä lesbo.

479

480

481 **Häirintä**

482 Häirintä on henkilön tai ihmisryhmän arvon ja koskemattomuuden loukkaamista kielletyllä
483 syrjintäperusteella siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai
484 hyökkäävä ilmapiiri. Yhdenvertaisuuslaissa kielletään sekä tarkoituksellinen häirintä että
485 menettely, jonka seuraukset ovat loukkaavia. Loukkaustarkoituksessa esitetyt rasistiset vitsit tai
486 seksuaalivähemmistöön kuuluvan työkaverin nimittely ovat esimerkkejä häirinnästä.

487

488 **Inklusio**

489 Inklusiolla tarkoitetaan toimintaa, jolla haetaan sosiaalista yhdenvertaisuutta ja syrjäytymisen
490 ehkäisyä. Inklusio kiinnittää huomion sosiaalisesti tai muuten heikommassa asemassa oleviin
491 yhteiskunnan jäseniin ja pyrkii vahvistamaan näiden asemaa.

492

493 **Moniperusteisuus**

494 Moniperusteisuutta on eri syrjintäperusteiden mahdollinen yhteisvaikutus yksilötasolla. Yksilö
495 saattaa joutua syrjityksi monella eri perusteella. Kun ihminen kuuluu samanaikaisesti useaan
496 epäedullisessa asemassa olevaan ryhmään, on näillä perusteilla yhdessä tapahtuva syrjintä
497 moniperustaista. Esimerkiksi nainen voi kuulua etniseen vähemmistön, etniseen vähemmistöön
498 kuuluva voi olla vammaisen, seksuaaliseen vähemmistöön kuuluva voi olla vanhus ja niin edelleen.
499 Yksi henkilö voi joutua syrjityksi kaikilla näillä perusteilla. Huono sosiaalinen ja taloudellinen
500 asema, alhainen koulutustaso tai kielitaidottomuus on omiaan syrjinnän ohella
501 moninkertaistamaan syrjäytymistä.

502

503 **Polyamoria**

504 Polyamoria on ajattelu- ja elämäntapa, jossa henkilöllä voi olla yhtäaikaaisesti useampi seksuaalisia
505 tai romanttisia piirteitä sisältävä ihmissuhde. Polyamoriassa avoimuudella on keskeinen merkitys,
506 sillä monenlaisten yhtäaikaisten suhteiden kannalta on tärkeää, että kaikki osapuolet ymmärtävät,
507 mistä on kysymys.

508

509 **Positiivinen erityiskohtelu (positiivinen diskriminaatio)**

510 Positiivisen erityiskohtelun tavoitteena on yhdenvertaisuus. Positiivisessa erityiskohtelussa
511 henkilöä tai ryhmää tuetaan erityistoimenpitein tai -järjestelyin, jos ilman niitä on vaara jäädä
512 eriarvoiseen asemaan. Esimerkiksi kiintiöt, jotka takaavat vähemmistöille koulutuspaikkoja,
513 edustavat positiivisia erityistoimenpiteitä.

514

515 **Rakenteellinen syrjintä**

516 Rakenteellinen syrjintä on paikannettavissa nimensä mukaisesti yhteiskunnan rakenteisiin, kuten
517 olemassa oleviin käytäntöihin, sopimuksiin, lainsäädäntöön ja palveluihin. Esimerkkinä voi olla
518 tulkkipalveluiden puute terveydenhuollossa, mikä estää kuulovammaisten potilasoikeuksien
519 toteutumisen.

520

521 **Sateenkaariperhe**

522 Sateenkaariperhe rakentuu jonkin muun kuin heteroseksuaalisen parisuhteen ympärille. Nämä
523 voivat olla esimerkiksi naisparin tai miesparin perheitä, ei-heteroseksuaalisten yksinhuoltajien
524 perheitä sekä perheitä, joissa on enemmän kuin kaksi vanhempaa. Vanhemmista toinen voi olla
525 myös biseksuaali tai transihminen.

526

527 **Seksuaalivähemmistöt**

528 Seksuaalivähemmistö -käsitteellä viitataan homo- ja biseksuaalisiin ihmisiin. Näihin liittyen viime
529 aikoina on alettu käyttää myös termiä ei-heteroseksuaalinen ihminen. Sillä viitataan ihmisiin, joilla
530 on samaan sukupuoleen kohdistuvia rakkauden ja / tai seksuaalisia tunteita, käyttäytymistä ja
531 itsemäärittelyä. Seksuaalivähemmistöjä ei pidä sekoittaa sukupuolivähemmistöihin eli
532 transsukupuolisiin, transgenderihmisiin, intersukupuolisiin ja transvestiitteihin.

533

534

535 **Stereotypia**

536 Stereotypia on yksinkertaistettu, leimaava, kapea ja kaavamainen mielikuva, mielipide tai arvio. Se
537 voidaan muodostaa esimerkiksi toisesta ihmisestä, ryhmästä tai kansasta. Stereotypian ongelma on
538 yksilöllisyyden ja yksilöllisten erojen unohtaminen. Vähemmistöihin liitetään usein stereotypioita.

539

540 **Sukupuoliero**

541 Biologinen sukupuoliero miehen ja naisen välillä on olemassa. "Miesmäisyys" ja "naisellisuus" ovat
542 kuitenkin kielellisesti ja kulttuurisesti määriteltäviä, syvään juurtuneita käsitteitä.

543

544 **Sukupuolivähemmistöt**

545 Sukupuolivähemmistöihin eli transihmisiin kuuluvat ne ihmiset, joiden biologinen, sosiaalinen tai
546 psyykinen sukupuoli eivät muodosta keskenään jatkumoa. On syytä välttää
547 sukupuolivähemmistöjen sekoittamista seksuaalivähemmistöihin: sukupuoli-identiteetti ei kerro
548 seksuaalisesta suuntautumisesta tai mieltymyksistä. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat a.
549 intersukupuoliset, b. transsukupuoliset, c. transgenderihmiset ja e. transvestiitit.

550

551 **a. Intersukupuolisuus**

552 Henkilö on intersukupuolinen (hermafrodiitti), kun hänellä on synnynnäisesti kahden biologisen
553 sukupuolen ominaisuuksia. Ihmisen biologinen sukupuolikehitys on monivaiheista – osa
554 kehitysvaiheista voi olla tytön kehitystä ja osa pojan kehitystä. Intersukupuolisuutta on monta eri
555 muotoa. Syntyvistä lapsista 1:2000 – 1:10000 on intersukupuolisia.

556 **b. Transgender**

557 Transgender elää pysyvästi mieheyden ja naiseuden rajamailla. Hän ei kuitenkaan tarvitse tai halua
558 ruumiillisia sukupuoliominaisuuksia muuttavaa sukupuolenkorjaushoitoa. Englannin kielen
559 transgender-käsitettä käytetään myös toisessa, laajemmassa merkityksessä, jolloin se tarkoittaa
560 kaikkia transihmisiä, ihmisiä, joilla on trans-kokemuksia.

561 **c. Transsukupuolinen**

562 Transsukupuolinen henkilö kokee psyykkisen sukupuolensa olevan ristiriidassa fyysisten
563 sukupuoliominaisuuksiensa kanssa: biologinen nainen tuntee itsensä mieheksi tai biologinen mies
564 tuntee olevansa nainen. Biologisesta miehestä joka tuntee itsensä naiseksi, käytetään käsitettä
565 transsukupuolinen nainen (ts-nainen) ja biologisesta naisesta transsukupuolinen mies, (ts-mies).
566 Transsukupuoliset käyvät yleensä läpi lääketieteellisen sukupuolenkorjausprosessin.
567 Sukupuolenvaihdos on usean vuoden kestävä prosessi, jonka aikana juridinen, sosiaalinen ja
568 psykologinen sukupuoli muuttuvat.

569 **d. Transvestiitti**

570 Transvestiitit ovat ihmisiä, joilla on kyky samaistua ja eläytyä kumpaankin sukupuoleen.

571 Transvestiittimiehellä on sisäinen tarve eläytyä naiseuteen – esimerkiksi pukeutumalla,

572 meikkaamalla, lekielellä ja muulla naisellisella rooli-ilmaisulla.

573

574 **Suvaus**

575 Suvaus on YK:sta lähtöisin oleva valtavirtaistamisen keino, joka tarkoittaa sukupuolivaikutusten
576 arviointia. Sukupuolinäkökulma tulee muistaa kaikkia vaikutusarviointeja tehtäessä. Hyvässä
577 prosessissa suvausta ei tehdä jälkikäteen, vaan valmistelun kuluessa, jolloin on vielä olemassa
578 vaikuttamisen mahdollisuuksia. Budjettisuvaus tarkoittaa tulo- ja menopolitiikan ja sen
579 vaikutusten arviointia sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

580

581 **Syrjintä**

582 Syrjintää ovat tilanteet ja prosessit, joissa henkilö joutuu tai asetetaan muita huonompaan
583 asemaan esimerkiksi etnisen alkuperänsä, sukupuolensa, ikänsä, uskontonsa, vammansa,
584 seksuaalisen suuntautumisensa tai sukupuoli-identiteettinsä vuoksi. Syrjintä ei perustu siihen
585 millaisia ihmiset todella ovat, vaan siihen, mitä mielikuvia ja ennako-oletuksia heihin liitetään.

586 Syrjinnässä on kyse poissulkemisesta, ja siihen liittyy viesti syrjityn erilaisuudesta ja
587 huonompiarvoisuudesta.

588
589 Syrjinnän määritelmä yhdenvertaisuuslaissa on kirjattu seuraavasti:

590
591 ”Syrjinnällä tarkoitetaan:

592 1) sitä, että jotakuta kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai
593 kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa (*välitön syrjintä*);

594 2) sitä, että näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa jonkun erityisen
595 epäedulliseen asemaan muihin vertailun kohteena oleviin nähden, paitsi jos säännöksellä,
596 perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot
597 ovat asianmukaisia ja tarpeellisia (*välillinen syrjintä*);

598 3) henkilön tai ihmisryhmän arvon ja koskemattomuuden tarkoituksellista tai tosiasiallista
599 loukkaamista siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä
600 ilmapiiri (*häirintä*);

601 4) ohjetta tai käskyä syrjiä.”

602 **Toimintarajoite**

603 Toimintarajoite tai -vaje viittaa vaurion aiheuttamiin rajoituksiin yksilön toiminnan tasolla.
604 Toimintakyky voi rajoittua fyysisen, älyllisen tai aistivamman tai sairauden vuoksi. Vaurio,
605 toimintarajoite, haitta ja sairaus ovat läheisiä käsitteitä vammalle ja vammaisuudelle.
606 Toimintavajavuus, sairaus tai vaurio voi olla pysyvä tai ohimenevä.

607

608 **Ulos tuleminen**

609 Ulos tuleminen on prosessi, jossa ihminen antaa itselleen ja / tai ilmoittaa ympäristölleen
610 seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön liittyvän määrittelyn. Seksuaalinen suuntautuminen ei
611 useinkaan ole tunnistettavissa ulkoa päin ja sen määrittely voi olla itsellekin pitkä prosessi. Muun
612 muassa hetero- olettamuksesta johtuen ulostulo voi olla jatkuva prosessi: uusissa sosiaalisissa
613 tilanteissa seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluva ihminen joutuu päättämään, missä
614 määrin hän ilmaisee identiteettiään.

615

616 **Vamma**

617 Käytännöllisen määritelmän mukaan vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jolla vamman
618 tai sairauden johdosta on erityisiä pitkäaikaisia tai pysyviä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista
619 elämäntoiminnoista (Vammaispalvelulaki 2 §). Sosiaalisen määritelmän mukaan vamma ei ole vain
620 lääketieteellinen käsite, vaan liittyy yksilön ja hänen ympäristönsä väliseen suhteeseen.

621

622 **Voimavaraistaminen/voimaannuttaminen**

623 Voimavaraistamisesta eli voimaannuttamisesta (engl. empowerment) puhutaan, kun syrjinnän
624 uhkaa kokeville ihmisille luodaan olosuhteet, joissa he saavat käyttöönsä oman elämänsä
625 hallintaan ja tulevaisuutensa suunnitteluun tarvitsemiaan voimavaroja, mahdollisuuksia, tietoja ja
626 taitoja. Jotta voimavaraistaminen toteutuisi, on sen tiellä olevat esteet tiedostettava ja poistettava.

- 627 **LIITE 2**
628 ***Hyödyllisiä internet-sivustoja lisätiedon hankkimista varten***
629
- 630 **Turun yliopiston strategia**
631 http://www.utu.fi/fi/yksikot/law/tiedekunta/toimintasuunnitelma/Documents/TY_Strategia_ja_toimenpideohjelmat_2013-2016.pdf
632
633
- 634 **Turun yliopiston tasa-arvosuunnitelma**
635 https://intranet.utu.fi/fi/Yksikko/henkilostohallinto/rekrytointi/muut-rekrytointiasiat/Documents/yhdenvertaisuus_ja_tasa_arvosuunnitelma.doc
636
637
- 638 **Turun yliopiston toimintaohjeet sukupuolista häirintää ja ahdistelu vastaan**
639 -linkki päivitetään myöhemmin-
640
- 641 **Turun yliopiston palvelut vammaisille opiskelijoille ja erilaisille oppijoille**
642 <http://www.utu.fi/fi/Opiskelu/opiskelun-tueksi/Sivut/Opintojen-esteett%C3%B6myys.aspx>
643
- 644 **Turun yliopiston suositus vammaisia opiskelijoita ja erilaisia oppijoita koskevista erityisjärjestelyistä**
645 <http://www.utu.fi/fi/Opiskelu/opiskelun-tueksi/Documents/Suositus%20vammaisia%20opiskelijoita%20ja%20erilaisia%20oppijoita%20koskevistä%20erityis%3%A4rjestelyist%C3%A4.pdf>
646
647
648
649
- 650 **Turun yliopisto sukupuolentutkimus**
651 <http://www.hum.utu.fi/oppiaineet/sukupuolentutkimus/>
652
- 653 **Turku kaikille -portaali – esteettömyystietoa Turun kaupungin julkisista ja yksityisistä palveluista**
654 <http://www.turkukaikille.info/>
655
656
- 657 **ESOK-hanke (esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa)**
658 <http://esok.jyu.fi/>
659
- 660 **Kynnys ry. – eri tavoin vammaisten ihmisten perus- ja ihmisoikeusjärjestö**
661 <http://www.kynnys.fi/>
662
- 663 **Suomen Viittomakielen Tulkit ry – valtakunnallinen viittomakielen tulkkien etujärjestö**
664 www.tulkit.net
665
666
- 667 **Vammaisfoorumi ry – edistää vammaisten ihmisten yhteiskunnallista asemaa ja hyvinvointia**
668 www.vammaisfoorumi.fi
669
670
- 671 **Suomen Mielenterveysseura – valtakunnallinen kansanterveysjärjestö**
672 www.mielenterveysseura.fi
673
- 674 **Tasa-arvovaltuutettu**
675 www.tasa-arvo.fi
676
- 677 **Vähemmistövaltuutettu**
678 www.ofm.fi
679
- 680 **Yhdenvertaisuus.fi – materiaalipankki viranomaisille, järjestöille ja muille**
681 **Yhdenvertaisuudesta kiinnostuneille**
682 www.yhdenvertaisuus.fi/suomi
683

684 **Minna.fi -tasa – arvotiedon keskus**

685 www.minna.fi

686

687 **Hilma – sukupuolentutkimuksen verkosto**

688 www.hilmaverkosto.fi

689

690 **Euroopan komission syrjinnän vastaiset www-sivut**

691 www.stop-discrimination.info

692

693 **Seksuaalinen tasavertaisuus ry**

694 www.seta.fi

695

696 **Epäasiallinen kohtelu – Ohjeita häirinnän ja muun epäasiallisen kohtelun ehkäisyyn
ja käsittelyyn työpaikalla**

698 www.tyosuojelu.fi/upload/6tes3cz6.pdf

699

700 **Nyyti –korkeakoulu opiskelijoiden tukikeskus**

701 www.nyyti.fi

702

703 **LIITE 3**

704 ***Alayhdistystoimijan vinkkilista syrjinnän vastaisen toiminnan kehittämiseksi***

705

706 Tässä liitteessä on koottuna käytännön läheisiä vinkkejä siitä, miten alayhdistyksissä voidaan luoda
707 moninaisuutta kunnioittavaa ja syrjintää vähentävää toimintakulttuuria. Vinkit sopivat oikein
708 hyvin myös muille ylioppilaskuntatoimijoille, kuten edustajiston jäsenille, hallituslaisille ja
709 työntekijöille. Ylioppilaskunnan sivuille päivitämme lisää vinkkejä, ja sieltä löydät myös
710 esteettömän tapahtumanjärjestämisen oppaan. Ylioppilaskunta järjestää säännöllisesti
711 yhdenvertaisuuteen liittyviä koulutuksia, joihin osallistumalla saat myös arvokasta lisätietoa.
712 Koulutuksiin osallistuminen on kaikille avointa. TYYn sosiaalipoliittinen sihteeri ja hallituksen
713 yhdenvertaisuusvastaava auttavat sinua mielellään, jos kaipaat lisätietoja!

714

- 715 • Henkilövalintoja tehdessä esimerkiksi alayhdistyksen hallitukseen ja sen mahdollisiin
716 muihin toimielimiin tulisi pitää huolta, että kaikilla hakijoilla on tasa-arvoiset lähtökohdat
717 tehtävään pyrkiessä. Henkilön ikä, sukupuoli, varallisuus ja sosiaalinen tausta eivät vaikuta
718 arvioitaessa henkilön pätevyyttä tehtävän hoitamiseen.
- 719
- 720 • Alayhdistykselle olisi hyvä valita yhdenvertaisuusvastaava. Ylioppilaskunta järjestää
721 vuosittain yhdenvertaisuusvastaaville koulutuksen ja tapaamisia.
- 722
- 723 • Alayhdistyksissä tulisi välttää henkilön ominaisuuksiin liittyvää vitsailua, sillä se on
724 syrjintää. On jokaisen oikeus ja velvollisuus puuttua loukkaaviin puheisiin. Kaikilla tulee
725 olla oikeus puuttua häneen itseensä tai toiseen henkilöön koskevaan loukkaavaan vitsailuun
726 ilman tiukkapipoksi leimaantumisen pelkoa.
- 727
- 728 • Kaikilla yhdistyksen toimijoilla tulisi olla oikeus kertoa tai olla kertomatta sairaudestaan,
729 sairaushistoriastaan tai vammaisuudesta. Oikeus ei toteudu, jos yleinen ilmapiiri
730 viestittää muuta!
- 731
- 732 • Kaikilla alayhdistyksen jäsenillä tulisi olla vapaus ilmaista sukupuoltaan tai
733 sukupuolettomuuttaan vapaasti ilman syrjintää. Avoin keskustelu sukupuolen
734 moninaisuudesta on hyödyllistä hyväksyvän ilmapiirin luomiseksi!
- 735
- 736 • Alayhdistyksen viestinnässä tulee kiinnittää erityistä huomiota yhdistyksen internet-sivuille
737 ja Facebook-ryhmän sivuille liittämiin valokuviiin. Alayhdistyksen hallituksen tulisi
738 hyväksyä kaikkien kuvien käyttäminen näillä foorumeilla, jotta vältetään mahdollisesti
739 loukkaavien kuvien julkaiseminen. Jos kuvissa esiintyvä henkilö toivoo, että kuva on
740 poistettava, tähän on suostuttava.
- 741
- 742 • Alayhdistystoiminnan suunnittelussa ja mainostuksessa tulisi ottaa huomioon perheellisten
743 opiskelijoiden mahdollisuus osallistua tapahtumaan joko lapsien kanssa tai ilman.
- 744
- 745 • Syrjintä vakaumuksen takia on kiellettyä, mutta vakaumus ei saa olla myöskään peruste
746 harjoittaa syrjivää käytöstä muita kohtaan. Kaikkia vakaumuksia on kunnioitettava!
- 747
- 748 • Osallistuminen tai osallistumatta jättäminen uskonnollisiin tilaisuuksiin tulisi olla
749 sosiaalisesti mahdollista.
- 750
- 751 • Yliopisto-opiskelijoita on kaiken ikäisiä. Tapahtumia mainostettaessa tulisi ottaa
752 huomioon, ettei mainoksia ole suunnattu liikaa tietylle ikäryhmälle. Halu kuulua joukkoon
753 ja verkostoitua muiden opiskelijoiden kanssa ei katso ikää.
- 754
- 755 • Alayhdistyksen www-sivuja rakennettaessa olisi hyvä ottaa huomioon niiden käytettävyys
756 näkövammaisten kannalta. Lisätietoja esteettömistä www-sivuista saa esimerkiksi
757 Näkövammaisten keskusliiton www-sivuilta.

758

- 759
- 760
- 761
- 762
- 763
- 764
- 765
- 766
- 767
- 768
- 769
- 770
- 771
- 772
- 773
- 774
- 775
- 776
- 777
- 778
- 779
- 780
- 781
- 782
- 783
- 784
- 785
- 786
- 787
- 788
- 789
- 790
- 791
- 792
- 793
- 794
- 795
- 796
- 797
- Alayhdistysten ja yliopistoyhteisön ilmapiirillä on pitkäkantoiset vaikutukset opiskelijan psyykkiseen hyvinvointiin. Erilaisuuden kunnioittaminen ja syrjimättömyys luovat hyvinvointia.
 - Sukupuolisensitiivinen tapa järjestää yhdistyksen saunailta on järjestää erikseen ”naistenvuoro”, ”miestenvuoro” ja ”vuoro kaikille”.
 - Tapahtumia järjestettäessä tulisi muistaa, että kaikki eivät halua käyttää alkoholia tai muita päihteitä ja, että jokainen meistä on jossain elämänvaiheessa tilanteessa, jossa haluaa valita päihteettömän vaihtoehdon. Alayhdistykset voivat vaikuttaa luomaan vapaata ja hyväksyttävää ilmapiiriä, jossa esimerkiksi alkoholin käyttämättömyydestä ei nosteta suurta numeroa järjestämällä myös alkoholittomia tapahtumia, kuten peli-illoja. Tapahtumissa, joissa tarjoillaan alkoholia, tulisi aina olla mahdollista valita myös maistuva alkoholiton vaihtoehto.
 - Alayhdistyksissä tulisi kunnioittaa jokaisen yksilön oikeutta olla kertomatta tai kertoa yksityiselämästään, parisuhteestaan tai seksuaalisesta suuntautumisestaan. Avoin ja salliva ilmapiiri on kaikkien vastuulla!
 - Alayhdistykset voivat edistää monikulttuurisuutta viestittämällä tapahtumistaan englanniksi ja toivottamalla eri kansallista taustaa olevat henkilöt toimintaansa mukaan.
 - Alayhdistyksien toiminnassa ja tiedotuksessa on huomioitava sukupuolten ja seksuaalisuuden moninaisuus. Jatkuva heteroseksuaalisuuden korostaminen ja ei-heteroseksuaalisuudesta vaikeneminen on syrjintää.
 - Erilaiset eettisistä ja terveydellisistä syistä johtuvat ruokavaliot tulee ottaa huomioon ruokailua järjestettäessä niin, että ruokaileminen on kaikille mahdollista. Erikoisruokavaliosta voi pyytää ilmoittamaan tapahtuman järjestäjälle ilmoittautumisen yhteydessä.
 - Tapahtumia ja kokouksia järjestettäessä on hyvä pyrkiä valitsemaan esteettömät tilat. Esteettömyydestä tai ”esteellisyydestä” on hyvä mainita tapahtuman kutsussa. Yliopistojen tiloja käytettäessä on hyvä suosia tiloja, joissa on mahdollisuus käyttää induktiosilmukkaa.
 - Tapahtumista ja tilaisuuksista tiedotettaessa on hyvä ilmoittaa henkilön nimi, keneen voi olla yhteydessä jos kaipaa lisätietoja. Häneen opiskelija voi olla halutessaan yhteydessä jos kaipaa lisätietoja tapahtuman esteettömyydestä tai ilmoittaa erikoisruokavaliosta.

798 **LIITE 4**

799 **Saavutettava tapahtuma – nopea muistilista yhdistystoimijalle**

800

801 TYYssä järjestetään paljon tapahtumia, jotka ovat erilaisia kooltaan, sisällöltään ja tavoitteiltaan,
802 mutta jokaista voidaan tarkastella saavutettavuuden näkökulmasta. Järjestäjän perustehtävä on
803 selvittää, miten hän voi mahdollistaa tapahtumasta kiinnostuneiden ihmisten täysipainoisen
804 osallistumisen tilaisuuteen. Tämä nopea muistilista on tarkoitettu sekä TYYn toimiston että
805 muiden sen toimipiirissä toimivien tahojen käyttöön.

806

807 **1. TAPAHTUMASTA TIEDOTTAMINEN**

808

- 808 • Käytä helposti ymmärrettävää kieltä
- 809 • Painetussa materiaalissa on käytettävä selkeää ja riittävän suurikokoista tekstiä
- 810 • Kerro tapahtumasta ajoissa
- 811 • Monista valmiiksi tapahtuman ohjelmia ja paikan tilakarttoja
- 812 • Laadi tapahtumaa varten esteettömyysopas, jonka tehtävänä on ennen tapahtumia ja
813 niiden aikana huolehtia seuraavista asioista tiedottamisesta: liikkumisesteetön WC -
814 muut WC:t - puhelimet – induktiosilmukka- tulkki kuuroja varten –viittomakielen
815 tulkki. Esteettömyysoppaan on voitava opastaa taksiin ja taksista tapahtumapaikalle
816 sekä mahdolliselle istumapaikalle, tarjoilupaikkaan, WC:hen ym.
- 817 • Muista kysyä seuraavista asioista ilmoittautumisen yhteydessä: ruoka-aineallergiat,
818 erityistarpeet liikkumisen suhteen ja muut erityistoiveet.

819

820 **2. TAPAHTUMAPAIKKA/ TILA**

821

- 821 • Esteetön ympäristö on turvallinen. Ei ole vaaraa kaatua, pudota, liukastua tai
822 kompastua. Kulkuväylät ovat tasaisia ja hyvin valaistuja. Ovet ja kulkuaukot ovat
823 riittävän leveitä pyörätuolin ja lastenrattaiden ja -vaunujen käyttäjille. Ovet aukeavat
824 helposti ja pysyvät auki tarpeeksi kauan.
- 825 • Taksien ja vammaisajoneuvojen jättö- ja noutopaikkojen sekä liikkumisesteisten
826 autopaikkojen tulee sijaita kaikkien tapahtumapaikkojen yhteydessä.
- 827 • Tapahtumapaikoissa on oltava helppo liikkua eksymättä. Tämä voidaan saada aikaan
828 esimerkiksi käyttäen suuria ja selkeitä opastetauluja. Opasteissa voi käyttää
829 kansainvälisiä symboleja tai muita tuttuja merkkejä. Symboleista saat lisää tietoa
830 esimerkiksi täältä: <http://www.kulttuuriakaille.fi> -> tietoja ja ohjeita -> symboleja
831 viestintään.
- 832 • Mikäli sisäänkäynnissä on portaat, tulee käytettävissä olla vaihtoehtoinen sisäänkäynti
833 tai väliaikainen luiska. Muista mainita vaihtoehtoisesta sisäänkäynnistä tiedotuksessa.
- 834 • Jos tapahtumassa on katsomo, olethan varannut paikkoja myös pyörätuoleille?
- 835 • Kaikkien tilojen, joissa tapahtumia järjestetään, on oltava savuttomia. Voimakkaita
836 tuoksuja on vältettävä, sillä ne voivat aiheuttaa vaikeuksia allergisille henkilöille.
837 Kokolattiamattoja tulee välttää.
- 838 • Onko tiloissa, joissa tapahtumia järjestetään, tele/induktiosilmukka tai muu
839 kuulovammaisia henkilöitä palveleva järjestelmä? Tilan akustiikan tulisi olla hyvä.
840 TYYlle hankitaan vuonna 2013 induktiosilmukka, jota yhdistykset voivat lainata.
- 841 • Jos tapahtumassa on ruokailu, varmista, että kaikki pääsevät syömään. Pöydät on
842 sijoitettava niin väljästi, että niiden lomassa mahtuu hyvin kulkemaan. Lisäksi pöydissä
843 pitäisi olla valmiiksi tuolitonta paikkoja pyörätuolilla liikkuvia henkilöitä varten.
- 844 • Varmista, etteivät pöydän tukirakenteet estä pyörätuolia käyttävän henkilön pääsyä
845 pöydän ääreen. Varaa pöytien ääreen muutama erikorkuinen istuin ja myös
846 syöttötuoleja, jos tapahtumaan osallistuu pieniä lapsia.
- 847 • Lepopaikat, kuten rauhalliisiin paikkoihin sijoitetut tuolit tai penkit, kertovat
848 osallistujien huomioimisesta. Aseta levähtämistä varten käyttöön myös korkeita tuoleja
849 niitä varten, joille normaalikorkuinen tuoli on liian matala. Jos tuolit ovat käsinojallisia,
850 käsinojista voi ottaa tukea istumaan käytäessä ja tuolista noustessa.
- 851 • Liikkumisesteetön WC (le-WC) on oltava jokaisen tapahtumapaikan välittömässä
852 läheisyydessä.

- 853
- 854
- 855
- Tarvitseeko tapahtumassasi olla tulkki tai näkötulkki? Kysy ilmoittautumisen yhteydessä ja muista varata ajoissa!

856 **MUUTA HUOMIOITAVAA:**

- 857
- 858
- 859
- 860
- 861
- 862
- Kaikkien elokuva- ja videofilmien olisi oltava tekstitettyjä. Mikäli tapahtumassanne esitetään filmejä, ovatko ne tekstitettyjä?
 - Pääsymaksu voi muodostua joillekin osallistumisen esteeksi. Voiko tapahtuma olla ilmainen kaikille? Pääseekö vammaisen henkilön avustaja ilmaiseksi tapahtumaan?

863 **LIITE 5**

864 ***Häirintäyhdyshenkilöt***

865

866 Jos kohtaat häirintää tai muuta syrjintää, ota asia puheeksi häirintäyhdyshenkilön tai pääsihteerin
867 kanssa. Voit myös ottaa suoraan yhteyttä työsuojelupiiriin tai muuhun yhdenvertaisuustyötä
868 tekävään viranomaiseen. Koko yhteisö on vastuussa hyvästä ilmapiiristä, ja häirintätapausten
869 selvittäminen on tärkeää koko yhteisön hyvinvoinnin kannalta.

870

871 Häirintä voi ilmetä muun muassa rasistisena tai homofobisena vitsailuna, yleisenä
872 kiusaamisena ja huomiotta jättämisenä tai seksuaalisesti vihjailevina eleinä. TYYn
873 häirintäyhdyshenkilön kanssa voit puhua kaikesta häirinnästä. Häirintäyhdyshenkilöitä sitoo
874 vaitiolovelvollisuus, ja he selvittävät ja vievät tapausta eteenpäin vain asianosaisen suostumuksella.

875

876 Toimi näin, jos joudut häirinnän kohteeksi:

- 877 • yritä ilmaista häiritsijälle – jos suinkin mahdollista – välittömästi ja yksiselitteisesti,
878 ettet pidä saamastasi kohtelusta tai saamistasi viesteistä
- 879 • pidä kirjaa tapahtumista: merkitse muistiin päivämäärät, kellonajat, tapahtumapaikat
880 ja läsnäolijat
- 881 • säilytä todisteet, esimerkiksi kirjeet ja sähköposti- ja tekstiviestit
- 882 • ota yhteyttä häirintäyhdyshenkilöön ja/ tai pääsihteerin jo varhaisessa vaiheessa.

883

884 TYYn häirintäyhdyshenkilöt vuonna 2013 ovat Jukka Vornanen ja Minttu Naarminen:

885

- 885 • Jukan yhteystiedot: tyy-koposihteeri@utu.fi

886

- 886 • Mintun yhteystiedot: tyy-soposihteeri@utu.fi

887

888

889 **LIITE 6**
890 ***TYYN yhdenvertaisuussuunnitelman raportointi***

891
892 Raporttipohja (esimerkki)
893 Arvioija: Hallitus
894

Tavoite	Toimenpide	Toteutunut	Osittain toteutunut	Ei toteutunut
TYY on yhteisö, jonka kaikki jäsenet kokevat olevansa yhdenvertaisia	Yhdenvertaisuusohjelman toteutumista arvioidaan vuosittain			
Jokainen TYYN toimistolla työskentelevä tuntee yhdenvertaisuusohjelman sisällön, ja tietää miten edistää sen tavoitteita omalla osa-alueellaan	Järjestetään yhdenvertaisuuskoulutus keväisin kaikille toimijoille			
Yliopistoyhteisö on saavutettava ympäristö	TYYN koulutuksissa huomioidaan erilaiset oppijat			
	Parannetaan erilaisten oppijoiden asemaa yliopiston hallinnon kanssa tehtävässä työssä			

895
896 Raportti on Webropolissa tai muussa nettipalvelussa oleva lomake, joka täytetään vuosittain.
897 Jokaiselle arvioijalle on oma räätälöity raporttipohja, johon on syötetty ohjelmassa määritellyt
898 toimenpiteet, joita heidän tulee arvioida. Toimenpiteitä arvioidaan kolmiportaisesti: joko ne ovat
899 toteutuneet, eivät ole toteutuneet tai ovat toteutuneet osittain. Arvioija täyttää lomakkeen ja
900 nettipalvelu tuottaa yhdenvertaisuusraportit arvioijille, toimenpiteistä vastaaville henkilöille ja
901 muille TYYN toimijoille. Ne toimenpiteet, jotka ovat joko toteutuneet osittain tai eivät ole
902 toteutuneet, nostetaan tarkasteluun ja niistä tehdään kirjauksia seuraavan vuoden
903 toimintasuunnitelmaan. Näin seuraavan vuoden työssä huomioidaan erityisesti toteutumattomia
904 tavoitteita ja rohkaistaan ryhtymään toimenpiteisiin niiden saavuttamiseksi.
905